

Тържествен Академичен съвет по случай 24 май

Кирил и Методий в културната памет

Възникването на славянската писменост през втората половина на IX в. е тема, която смятаме на пръв поглед за достатъчно изяснена. Основните фигури, с които този важен духовно-интелектуален акт се свързва, са светите братя Кирил и Методий, а териториите, които те обхождат, утвърждавайки това свое дело, не са малко: от Константинопол до Моравия, Панония, Венеция и Рим. Изминалото време ги е превърнало в общ образ, в знак на славянството, едновременно с това всеки славянски народ има своя собствена традиция в пиетета и почитанието към тях, която продължава да се развива и до днес.

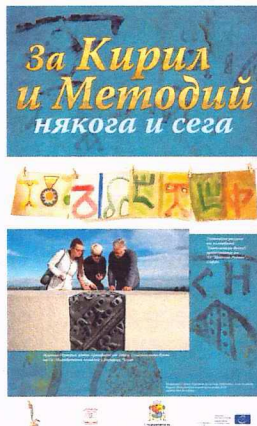
Но когато разглеждаме кирило-методиевските традиции, темата много се разширява и разклонява, отвеждайки ни до наши дни. Историята на славянската писменост и кирило-методиевските традиции са взаимосвързани, така че, говорейки за историята на писмеността, неминуемо ни се налага да проследим и традициите. Трябва да се направи и едно уточнение: традицията в един по-широк аспект започва още с канонизацията на Светите братя. Затова тук накратко ще спра вниманието си и върху датите, на които в православния свят те биват чествани. Това са датите 14 февруари, 6 април, 11/24 май.

На 14 февруари е празникът на св. Кирил, който е обявен за светец наскоро след смъртта си, макар за самата му канонизация да се знае сравнително малко. Датата на честването е датата на неговото успение (датата на неговата смърт). Обикновено тази много важна дата се отбелязва в самите произведения, написани през Средновековието за светеца.

На 6 април е празникът на св. Методий. След смъртта му през 885 г. учениците на Светите братя са прогонени от територията на Велика Моравия и тези, които оцеляват се отправят към България. Датата на неговото честване е датата на успението му. Тя е отбелязана в редица средновековни славянски паметници.

Още в края на IX в. в България заради общото им дело – създаването на азбуката и първите преводи на Свещеното писание на старобългарски език, двамата братя започват да се свързват в обща светителска двойка – първо ги наричат „първоучители“, а по-късно и „равноапостоли“. Датата за тяхното общо честване е 11 май, като не е достатъчно изяснено времето на нейната поява през Средновековието. По-късно, в книгата на Димитрий Ростовски „Жития на светците“, издадена през 1700 г., при честването за 11 май е поместено общо житие за светите братя Кирил и Методий. През октомври 1849 г. при освещаването на българската църква в Цариград видният български възрожденец отец Неофит Рилски приема редовното честване на св. Кирил и Методий да бъде именно на 11 май. От 1857 г. (според други истории – от 1851) денят на светите Кирил и Методий се чества ежегодно от българите като празник на славянската писменост и българската просвета и култура. През 1916 г. в България след смяната на Юлианския календар с Грегорианския (когато се добавят 13 дни към датата) 11 май се премества на 24 май. Така през XX в. с годините 11 май остава църковният празник на светите Кирил и Методий, а 24 май постепенно добива характеристика на самостоятелен български празник с ранг на национален. Такава е традицията и до днес, а в нашето съвремие почти двуседмичния период между 11 и 24 май е времето на кирило-методиевските дни, празници и тържествени чествания.

„За Кирил и Методий – някога и сега“ Така авторите проф. Славия Бърлиева и д-р Елка Златева от Методиевски институт към БАН, са нарекли изложбата, която ни среща с дело-то на Кирил и Методий, която бе открита във фойето на Университетската библиотека в навечерието на 24 май. Специално подбрана-та експозиция отвежда на пътешествие през вековете, разкрива интересни факти - от ми-сията на светите братя, положила основите на славянската писменост, до отражението на тяхното дело в днешната културна и духовна памет.

Доц. д-р Мая Иванова от Кирило-Методиевски научен център при Българската академия на науките изнесе академично слово пред участниците в тържествения Академичен съвет на Техническия университет в Габрово по повод деня на светите братя Кирил и Методий, на българската азбука, просвета и култура, и на славянската книжовност - 24 май.

Ще припомня – макар това да ви е добре известно, че в град като Габрово, традицията на майските чествания датира от много отдавна. Вероятно тя е била заложена още при откриването на първото класно Априловско училище от Неофит Рилски (на 2 януари 1835 г.), макар първият засвидетелстван организиран 11 май в града да датира от 1859 г. От този момент насетне традицията почти не е прекъсвана и стига чак до наши дни.

Искам да обърна внимание, че изследователите продължават да търсят и продължават да намират данни за почитанието на светите Кирил и Методий в нашата страна. Историята от архивите, от старите книги от църковната живопис и иконографията показват какво е било някога, но трябва да обръщаме внимание и на това, което е днес, защото създаденото днес, утре вече е традиция. В такава добра традиция се превърна и нашето сътрудничество между Техническия университет в Габрово и Кирило-Методиевския научен център при Българската академия на науките.

Надяваме се тя да продължи и в бъдеще.

Честит празник!